

- Dossier Inl.2: Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden : één geschiedenis? (Inl., KD)

In de tweede helft van de twintigste eeuw verschenen enkele grote overzichtswerken waarin de geschiedenis van België en Nederland als één geheel werd behandeld: de *Algemene Geschiedenis der Nederlanden* (12 delen, Utrecht 1949-1958), de *Nieuwe Algemene Geschiedenis der Nederlanden* (15 delen, Bussum 1977-1983) *De Lage Landen van 1500 tot 1780* (onder redactie van I. Schöffer, H. van der Wee en J.A. Bornewasser, Amsterdam 1978), E.H. Kossmann *De Lage Landen 1780-1940. Anderhalve eeuw Nederland en België* (Amsterdam 1979) en de *Geschiedenis van de Nederlanden* (onder redactie van J.C.H. Blom en E. Lamberts, Rijswijk 1993). Mediëvisten hebben deze traditie aan het begin van de éérentwintigste eeuw onverdroten voortgezet. Bas van Bavel *Manors and markets. Economy and society in the Low Countries, 500-1600* (Oxford 2010) en Wim Blockmans *Metropolen aan de Noordzee. De geschiedenis van Nederland, 1100-1500* (Amsterdam 2010) bestrijken allebei het hele territorium van de huidige Benelux.

Voor de gedachte om de geschiedenis van Noord en Zuid in samenhang te schrijven valt veel te zeggen. De argumenten die tegenwoordig in het veld worden gebracht, berusten niet meer, zoals bij de vader van de Groot-Nederlandse geschiedschrijving Pieter Geyl, op de ideologie van een soort ‘stamverwantschap’ van Nederlanders en Vlamingen. Het belangrijkste motief is puur pragmatisch. ‘In het verleden van [het Benelux-territorium] en zijn bewoners bestaat te veel gemeenschappelijks om de integrale geschiedenis ervan gesplitst naar de huidige staatsverbanden te mogen presenteren’, zoals de redacteuren van de Nieuwe AGN het formuleerden. Daarmee wordt bedoeld dat de gebieden die nu België en Nederland vormen veel gemeenschappelijke kenmerken bezitten en veel gelijksoortige ontwikkelingen hebben doorgemaakt, al kan de mate van gelijksoortigheid wel naar periode en naar domein variaties hebben vertoond. De ‘Lage Landen’ zouden vanouds al een soort economisch-geografische eenheid hebben gevormd, een gelijksoortig politiek bestel hebben gekend en een vergelijkbare cultuur hebben ontwikkeld, waarbij – mede door de gemeenschappelijke taal – ook veel wederzijdse beïnvloeding plaatsvond. Daarbij hadden België en Nederland in de negentiende en twintigste eeuw vaak overeenkomstige belangen in de internationale politiek en speelden ze ook een overeenkomstige rol op het internationale toneel.

Tussen Nederlandse en Belgische historici is in de afgelopen decennia in de praktijk een intensieve en vruchtbare samenwerking gegroeid. De belangrijkste Nederlandstalige historische tijdschriften, zoals het *Tijdschrift voor Sociale en Economische Geschiedenis* en de *BMGN- Low Countries*

Historical Review hebben gemengd Nederlands-Vlaamse redacties en publiceren artikelen over zowel Belgische als Nederlandse geschiedenis. Nederlandse en Vlaamse historici houden vaak gezamenlijke congressen en voeren talloze gezamenlijke onderzoeksprojecten uit.

Daarmee is het echter nog niet een uitgemaakte zaak dat België en Nederland in de geschiedschrijving steevast in combinatie behandeld zouden moeten worden. De politieke eenheid van 'Lage Landen' heeft per slot van rekening niet lang geduurd : de gebieden die nu België en Nederland vormen hebben eigenlijk alleen tussen 1543 en 1579 en tussen 1815 en 1830 (of tussen 1811 en 1830, als de periode van de inlijving bij Frankrijk wordt meegerekend) tot één staatsverband behoord. Dat is ongeveer even lang als Portugal en Spanje (1580-1640) en korter dan Zweden en Noorwegen (1814-1905) – duo's van landen die in de geschiedschrijving doorgaans niet als één geheel worden behandeld.

Economisch, sociaal of cultureel bekeken zijn de connecties tussen Noord en Zuid niet altijd nauwer geweest dan de connecties tussen Noordelijke, respectievelijk Zuidelijke Nederlanden en andere delen van Europa, of andere gebieden van de wereld. Noord- en Oost-Nederland hebben historisch gezien ook intensieve relaties gehad met Nedersaksen, Westfalen en het Rijnland, en niet alleen in de hoogtijdagen van de Hanze. Een flink deel van de immigranten in Holland en Utrecht in de zeventiende, achttiende en negentiende eeuw was afkomstig uit het Duitse 'achterland' - niet uit de Zuidelijke Nederlanden. Tot ver in de negentiende eeuw zijn de 'zeeprovincies' Holland, Friesland en Groningen economisch, demografisch en cultureel nauw verbonden geweest met Noorwegen en het Oostzeegebied. Vanaf 1600 heeft Nederland intensieve contacten gehad met Azië, Zuid-Afrika, Zuid-Amerika en West-Indië. De invloed daarvan is tot op heden merkbaar. Zo bestaat een flink deel van de huidige Nederlandse bevolking uit eerste- of tweede generatie 'postkoloniale' immigranten van overzee. De Zuidelijke Nederlanden, op hun beurt, zijn tot ver in de achttiende eeuw economisch en cultureel nauw verbonden geweest met Spanje en Spaans-Amerika. En als het om parallellen tussen 'kleine mogendheden' in de negentiende en twintigste eeuw gaat, zijn Nederland en België evenmin

vanzelf op elkaar aangewezen. Levert de ontwikkeling van Denemarken of Zwitserland ook niet interessant vergelijkingsmateriaal op ?

Kortom: integrale en comparatieve geschiedschrijving van Noord en Zuid werkt uitstekend, maar er zijn ook genoeg geldige argumenten om Nederland in de geschiedschrijving *niet* altijd exclusief aan België te koppelen.